Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Manuel Mundiñano Ezkutari

Etxarri Aranatz, Nafarroa (1918)

Aurkibidea

Biografia

Etxarri Aranatzen herri erdian dagoen "Materan-etxia"-n jaio zen. Zazpi senidetan hirugarrena izan zen bera, eta 15 urtera arte haurtzain ibili behar izan zuen. Gurasoak Etxarri Aranazkoak zituen biak eta artzain etxea zen beraiena. Manueli, ordea, ez zitzaion artzain lana gustatzen eta askoz nahiago zuen soroan lanean ibili. 15 urte bete zituenean hasi zen lan horietan. 18 urterekin soldadu joan zen, eta hainbat lekutan borrokatu behar izan zuen. Etxarri Aranatzen bizi izan da beti.

Zintak

ETX-002

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa
- **Data**: 2010-08-26
- **Iraupena**: 87 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

ETX-010

- **Proiektua**: Etxarri-Aranazko ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Labrit Multimedia
- **Data**: 2011-06-14
- **Iraupena**: 103 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Labrit Multimedia

Pasarteak

1. Familia

- **Erref**: ETX-010/002
- **Iraupena**: 0:06:49. **Hasi**: 00:00:05. **Bukatu**: 00:06:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
10 senide ziren, Manuel hirugarrena zen. Aita Juan zuen, 75 urterekin hila, ama Maria, 91 urterekin hil zena. Egun berean hil zen lehendabizi semea eta

handik bi ordutara aita. Etxean aitona eta osaba bat ere bizi ziren beraiekin. Nekazariak ziren. Manueli haurtzain lanak tokatu zitzaizkion anaiak handitu bitartean. Amak, soro lanak egiteaz gain 10 haur hazi eta aitaren gurasoez arduratu zen.

2. Arropak garbitzen

- **Erref**: ETX-010/003
- **Iraupena**: 0:02:07. **Hasi**: 00:06:54. **Bukatu**: 00:09:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:
Amak lixiba ur beroaz eta sutautsaz nola egiten zuen azaltzen du. Garbileku edo labaderoa non zegoen ere deskribatzen du. Arropak lehortzeko sasietan jartzen zituzten. Hesia deitzen zioten arropa zintzilikatzeko tokiari, askotan tokirik ezin aurkitu ibiltzen ziren.

3. Emakumeen janzkera

- **Erref**: ETX-010/005
- **Iraupena**: 0:02:39. **Hasi**: 00:10:22. **Bukatu**: 00:13:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:
Emakumeen janzkera nolakoa zen deskribatzen du. Gona eta txanbra deitzen zioten blusa modukoa. Buruz gain janzten zuten bigarren gona ere ezagutu omen zuen, egunerokoan erabiltzeko bat eta igandeetan dotoreagoa zen bestea. Gero traba handia zenez bigarren gona hori kendu eta mantalina janzten zuten. Apezek emakumeen itxurari egiten zioten segimendua gogoratzen du pasadizo bat kontatuz.

4. Ogia etxean egiten zuten

- **Erref**: ETX-010/006
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:13:01. **Bukatu**: 00:15:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
Ogia etxean egiten zuten. Manuelek berak ikasi eta egiten zuen etxeko ogia. Aste osorako ogia egiten zuten. Nola egiten zuten deskribatzen du. Labea nolakoa zen, nola berotzen zuten eta ogia nola sartzen zuten ere kontatzen du.

5. Eguneroko jana

- **Erref**: ETX-010/007
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:15:37. **Bukatu**: 00:16:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Eguneroko jana normalean babarrun gorriak eta patatak izaten ziren. Babarrunei urdai puska lodia jartzen omen zioten denon artean banatzeko. Beheko suan sukaldatzen zuten.

6. Txerri-hiltzea

- **Erref**: ETX-010/008
- **Iraupena**: 0:03:54. **Hasi**: 00:16:44. **Bukatu**: 00:20:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:
Txerria hiltzen zuten egunean goizean goiz jaikitzen ziren. Txerria hartu eta hil egiten zuten. Lehenengo lan horiek egin ondotik gosaldu egiten zuten, papada eta gibela. Gibel puska bat bakarrik gosaltzen zuten gainerakoa senideen artean banatzeko ohitura baitzegoen. Solomo eta saihetsak ere banatzen omen zituzten. Arratsaldean tripotak prestatzen ziren. Haragiak adoboan jarri eta biharamunean txistorra eta birikak prestatzen zituzten. Urdaiazpikoak gatzean sartzen zituzten egun batzuetan eta gero gatza kenduta ganbaran zintzilikatzen zituzten. Dena alturan jartzen zuten haurrak ez ailegatzeko moduan. Ogia ere sukaldeko tximinian gaineko apalategian jartzen omen zuten eurak ez iristeko moduan.

7. Eskola

- **Erref**: ETX-010/009
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:20:38. **Bukatu**: 00:22:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Eskolara, gurasoek bidaltzen zituztenean joaten omen ziren, sei urterekin hasita. Bera sorora lanera joaten ez zenez, haurtzain baitzebilen, gehixeago joan omen zen. Idazten ikasi zuen. Don Victoriano maisua gogoratzen du. Maisuak feria egunetan beraiei lana eman eskolan eta plazara joaten zela kontatzen du.

8. Etxarriko feria

- **Erref**: ETX-010/010
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:22:03. **Bukatu**: 00:23:04

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Garai batean feria astero izaten omen zen, gero hamabostean behin, aurrerago hilabetean behin eta orain batere ez. Ganadua eta makineria saltzen zen, makinak askotan erdibana erosten zen etxe pare baten artean, gero maiz suertatzen omen zen aldi berean behar izatea makina.

9. Larrainetako lanak

- **Erref**: ETX-010/011
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:23:04. **Bukatu**: 00:24:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
Larrainetako lanak idiekin, behorrekin edo behiekin egiten zituzten. Etxe onetan hiru behor ere edukitzen zituzten. Eurek idiak zituzten, etxe txikia zen eta ez zuten animali asko edukitzeko tokirik.

10. Etxean komuna eta dutxa

- **Erref**: ETX-010/012
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 00:24:11. **Bukatu**: 00:27:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:
Etxean ez zuten komunik, ezta komuna egiteko tokirik ere. Bere emaztearen anaia apeztu eta lehenengo meza eman zuenean jarri omen zuten komuna. Aurrerapen ikaragarri gisa kontatzen du komuna egin izana. Dutxarik ez zuten izan askoz ere beranduago arte. Ahal zuten moduan garbitzen omen ziren. Etxe askotan, etxean bertan egiten zuten xaboia, horretarako gantza erabiltzen zuten.

11. "Trilladora"

- **Erref**: ETX-010/013
- **Iraupena**: 0:01:59. **Hasi**: 00:27:03. **Bukatu**: 00:29:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Gero, eultzia utzi eta eultzia egiten zuten tokian bertan "trilladora" edo garia jotzeko makina jarri zuten. Hainbat tokitara mugitu behar izan zuten azaltzen dituen arrazoiengatik.

12. Haurtzaroko jolasak

- **Erref**: ETX-010/014
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 00:29:02. **Bukatu**: 00:30:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Haurtzaroan botoiekin jolasten ziren, botoiak bota eta punteria jokoetan. Txoriak harrapatzen ere ibiltzen ziren.

13. Dotrina

- **Erref**: ETX-010/015
- **Iraupena**: 0:01:03. **Hasi**: 00:30:23. **Bukatu**: 00:31:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:
Dotrina ere ikasten zuten, eta bezperetara eta mezara joatea derrigorrezkoa zen. Jende guztia joaten zen, beldurra ere bazen.

14. Gaztaroa

- **Erref**: ETX-010/016
- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 00:31:26. **Bukatu**: 00:34:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Gaztaroko igandetako musika gogoratzen du. Igandero musika bandak jotzen zuen herrian, eta inguruetako jendea etortzen omen zen dantzan aritzera. Don Juan apeza dantzaldia zelatatzera joaten omen zen. Apeza bazetorrela ikusiz gero, hanka egiten omen zuten handik. Halere pozik bizi zirela dio.

15. Denak etxean jaioak dira

- **Erref**: ETX-010/018
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:34:17. **Bukatu**: 00:36:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:
Senide guztiak etxean jaioak dira. Etxean erditzeko gela omen zuten, txantxetan “el cuarto del parto” deitzen omen zioten. Jaiotzetan laguntzeko emagina izaten zen. Beste batzuen artean Francisca Anttoni gogoratzen du.

16. Basolanak

- **Erref**: ETX-010/019
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 00:36:42. **Bukatu**: 00:39:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:
Haurrak zaintzeko lanak bukatuta soro eta baso lanetan hasi behar izan zuen Manuelek. Orbela biltzen zuten eta egurra garraiatu. Etxerako egurra egiteko loteak banatzen zituen udalak eta denak adi egoten ziren. Lotea non tokatzen zitzaizun garrantzi handiko gauza zen. Jendeak nahiago zuen haritza tokatzea pagoa baino. Ilberrian bota behar omen zen, baina Manuelek ez zion horri sobera begiratzen. Basolanak ez zitzaizkion gustatzen.

17. Manuel, artzain

- **Erref**: ETX-010/020
- **Iraupena**: 0:04:10. **Hasi**: 00:39:14. **Bukatu**: 00:43:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Manueli artzain lanak egitea ere tokatu zitzaion, baina hau ere ez zuen batere gustuko. Pazkoa konplitzeko zegoen batean artzainari txanda hartzeko aitak bidali zueneko pasadizoa kontatzen du. Ardiak hartu eta arratsaldeko bostak inguru izango zirelakoan etxera bueltan etorri eta oraindik eguerdiko hamabiak zireneko pasadizoa. Beste behin, aitak axuriekin mendira bidali eta bidean lagunak aurkitu eta jolasean gelditu zela kontatzen du, axuriak martxa eta aita joan behar izan zen bila. Oraindik ederki gogoratzen du eman zion ipurdikoa. Ez zuen gogoko eta ez zituen ardiak ezagutzen ere.

18. Gazta egiten zuten

- **Erref**: ETX-010/021
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:43:24. **Bukatu**: 00:46:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Gazta ere egiten zuten. Arbizuko Visitacionek makina bat gazta eraman omen

ditu buru gainean Arbizuraino. Bere etxean esnea su ondoan epeltzen zuten gazta egiteko, baina badaki beste batzuek burnia gori-gori jarri sutan eta gero esnean sartzen zutela gazta egiteko. Beste pasadizo bat kontatzen du. Iturmendira esnearekin bidali omen zuten, eguraldia txartu eta bidean ez galtzeko behorrari segitu eta etxolara iritsi zen.

19. Etxola mendian

- **Erref**: ETX-010/022
- **Iraupena**: 0:01:23. **Hasi**: 00:46:06. **Bukatu**: 00:47:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria

Laburpena:
Artzainen mendiko etxolak nolakoak ziren deskribatzen du. Otsoei buruz galdetuta behin zaldi baten gainean otso bat hila nola zekarten gogoratzen duela erantzuten du.

20. Gerra Zibila: Iparreko frontea

- **Erref**: ETX-010/023
- **Iraupena**: 0:04:38. **Hasi**: 00:47:29. **Bukatu**: 00:52:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Gerra hasi zenean Manuelek 18 urte zituen. Lehenengo momentuan Iruñera eraman zuten, eta handik Gasteiza instrukzioa egitera. Instrukzioa egin ondotik, Bilbon geldialdi txikia egin eta, gero, Navas eta Nueva herrietatik pasata Gijonera eraman zuten frontera. Iritsi eta berehala “Norte”ko frontea bukatua zela eta irabazia zutela ikasi zuten. Tunel batean munizioa zaintzen jarri zutenean bizitutakoa kontatzen du. Handik Ebroko batailara.

21. Gerra Zibila: Ebroko bataila

- **Erref**: ETX-010/024
- **Iraupena**: 0:04:52. **Hasi**: 00:52:07. **Bukatu**: 00:56:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Teruelera trenez joan ziren, bere hitzetan bagoietan txerriak bezala sartuta. Lehendabizi Ariza izeneko herrian, gero Pardoseko mendi zerran. Han hildakoak mukuruka ikusi omen zituen. Hiltzat jo eta bizirik zegoen etxarriar baten pasadizoa kontatzen du. Borrokan Tortosaraino iritsi ziren.

22. Gerra Zibila: bukaera

- **Erref**: ETX-010/025
- **Iraupena**: 0:04:39. **Hasi**: 00:56:59. **Bukatu**: 01:01:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Tortosara iritsi eta han banatu ziren, batzuk Madril aldera, beste batzuk Katalunia hartzen segitu eta bera eta gainerakoak Aragoi aldera, Teruelen segitu zuten. Handik Valentziara bidali zuten, eta Valentziatik Toledo aldera. Toledon Madrila joateko agindua hartu zuten, eta prestaketa lanetan zirelarik gerra bukatu zela jakin zuten. Orduko poza deskribatzen du. Handik Cartagenara bidali zuten, eta, gero, Navalmoral de la Matara eta La Uniónera. Gerra bukatu ondotik ere soldadutzan segitu behar izan zuen. Gerrara 18 urterekin joan zen, eta etxera 25 urterekin itzuli zen.

23. Manuelen ezkontza

- **Erref**: ETX-010/026
- **Iraupena**: 0:06:17. **Hasi**: 01:01:38. **Bukatu**: 01:07:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:
Manuel soldadutzatik itzuli eta handik bi urtetara ezkondu zen, 27 urte zituela. Orduan andregaia zena nola etorri zitzaion eta ezkondu behar zutela esan ziola gogoratzen du, bestela etxetik bota behar omen zuten. Berak hogeita zazpi urte izanik ere beldurra pasa zuela gurasoei ezkondu behar zuela esateko kontatzen du. Etxarriko elizan ezkondu ziren beraiek eta beste bikotea aldi berean Don Jose Maria erretorearekin. Ezkondu baino lehen dotrinari buruzko galderak egiten zituela eta horrekin ere zer beldurra pasatzen zuten adierazten du. Eztei bidaia Donostiara eta Bilbora egin zuten.

24. Ama ezkilak

- **Erref**: ETX-010/027
- **Iraupena**: 0:00:24. **Hasi**: 01:07:55. **Bukatu**: 01:08:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kanpaiak

Laburpena:
Jendea erretiratzeko, emakumeak batez ere, ama-ezkilak jotzen zituzten arrosario ondotik.

25. Kofradiak

- **Erref**: ETX-010/028
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 01:08:19. **Bukatu**: 01:09:07

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:
Etxarriko hainbat kofradiaren izenak aipatzen ditu; “Andra Mari”rena, “Erremediosen Ama Birjina”rena, “San Gregorio”, “Concepcion Ama Birjina”rena, eta denona “San Adrian”.

26. San Adrian eguna

- **Erref**: ETX-010/029
- **Iraupena**: 0:01:03. **Hasi**: 01:09:07. **Bukatu**: 01:10:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:
San Adrian eguna festa guztiz garrantzitsua izan da beti Etxarrin San Kirikorekin batera. Egun horretan lehen ere bazkari ederra egiten zen.

27. Parrandak

- **Erref**: ETX-010/031
- **Iraupena**: 0:03:55. **Hasi**: 01:11:32. **Bukatu**: 01:15:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:
Manuel ez da parrandazalea izan. Beti ere nahiago izan du andregaia eta andrearekin ibili. Ez zuen ulertzen gizonak, bost sei umerekin, tabernaz taberna ibiltzea eta emaztea etxean esklabo egotea. Hala ere bi mozkor harrapatu dituela bere bizian aitortzen du, biak soldaduskan etxera joateko baimenik gabe geratu zelako, bat Ama Birjina egunean eta bestea San Adrian egunean. Lehenengo mozkorra deskribatzen du.

28. "Txatarrak" edo inauteriak

- **Erref**: ETX-010/032
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 01:15:27. **Bukatu**: 01:17:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak

Laburpena:
"Txatarretan" ibili izan da, baina ez zaio inoiz jendearen gainean parre egitea gustatu. Gerra ondotik kendu ziren, jendea mozorrotuta mendekuak hartzeko arriskua zegoelakoan. Gero, berriz ere berreskuratu ziren.

29. Fusilamentuak

- **Erref**: ETX-010/033
- **Iraupena**: 0:01:51. **Hasi**: 01:17:06. **Bukatu**: 01:18:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Gauza gutxirengatik fusilatzen omen zen jendea. Bere anaia eta beste batzuk, lanean sartzeko UGTn izena eman zutelako fusilatu nahi izan zituztela dio. Herriko jauntxoa zen Gayarre botikariari esker ez omen zituzten fusilatu. Leizean ere ba omen dira asko bertan botatakoak.

30. Emakumeei ilea moztu

- **Erref**: ETX-010/034
- **Iraupena**: 0:01:52. **Hasi**: 01:18:57. **Bukatu**: 01:20:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Gerra ondotik emakumeei ere ilea mozten zieten. Izen batzuk ematen ditu.

31. Udalaren antolakuntza

- **Erref**: ETX-010/035
- **Iraupena**: 0:01:54. **Hasi**: 01:20:49. **Bukatu**: 01:22:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala

Laburpena:
Udalaren antolakuntzan alkatea zegoen, eta zinegotziak ere bai. Hauetaz gain “Veintena” ere izaten zen. Val De Etxaurikoa zen, eta Etxarriko alkatea izan zen baten gorabeherak kontatzen ditu.

32. Auzolana

- **Erref**: ETX-010/036
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 01:22:43. **Bukatu**: 01:25:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:
Auzolana egiten zen. Herriko plaza esaterako auzolanean egin zuten Toribio izeneko gizon bat alkate zelarik. Berak jarri zituen herritarrak lanean eta herria obra horren kontra omen zegoen, gorabeherak kontatzen ditu.

33. Batzarrak

- **Erref**: ETX-010/037
- **Iraupena**: 0:01:00. **Hasi**: 01:25:02. **Bukatu**: 01:26:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala

Laburpena:
Batzarrak ere egiten ziren, eta jendea joan eta parte hartzen zuen, baita emakume batzuek ere. Bertan bideen egoerak, herriko lanak, orbelen banaketak, egur loteak eta gisa horretako gaiak aztertzen ziren.

34. Emakumeen egoera

- **Erref**: ETX-010/038
- **Iraupena**: 0:02:23. **Hasi**: 01:26:02. **Bukatu**: 01:28:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Emakumeen egoera oro har txarra zen, hankaperatuak zeuden. Etxeko lanak egin behar izaten zituzten, eta kanpokoak ere bai. Zaharrak zaindu behar zituzten. Aitak izaten zuen aginte makila. Manuel jale txarra zela eta ahuleria izan omen zuen, eta amak zerbait gehiago eman nahi eta ezin aharik eta medikuak agindu zuen arte.

35. Euskara

- **Erref**: ETX-010/039
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 01:28:25. **Bukatu**: 01:29:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Etxarrin denak euskaldunak ziren lehen, albaiteroa eta maisua kenduta. Manuelek soldaduskara joan zenean ez omen zekien erdaraz. Gero, debekatu zuten euskaraz hitz egitea, eta egoera aldatu zen.

36. Industria

- **Erref**: ETX-010/040
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 01:29:33. **Bukatu**: 01:30:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Nafarroako lantegiak » Sakanako lantegiak

Laburpena:
Lehenengo industria Etxarrin Antoninorena izan zen. Baziren bi zerrategi ere bai. Geroago UFESA muntatu zuten. UFESArekin herria zatitu zen eta liskar handiak izan ziren.

37. Trena

- **Erref**: ETX-010/042
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 01:30:54. **Bukatu**: 01:31:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

Laburpena:
Trena ere oso garrantzitsua izan da Etxarrin. Lehenengo trenak goizeko zortzietan pasatzen ziren Iruñea eta Altsasu aldera. Gero egunean zehar hainbat izaten ziren. Egur asko kargatzen zuten ere.

38. Manuel fabrikara lanera

- **Erref**: ETX-010/043
- **Iraupena**: 0:05:38. **Hasi**: 01:31:47. **Bukatu**: 01:37:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Nafarroako lantegiak » Sakanako lantegiak

Laburpena:
Manuelentzat fabrikan lanean hasteko aukera zerua irekitzea bezala izan zen. Ordura arte lana egin eta ezin zuten kobratu askotan; gero, materialaren letrak ordaindu behar. Bera, gainera, etxean ito egiten zen. Beraz, INASAko gerentea bigarren aldiz etorri zitzaienean lana eskaintzen ez zuen dudarik izan. Han sartu eta berehala seguritate soziala eta jornala zuen, lana egin eta kobratu. Bertan 14 urte egin zituen, eta 61 urterekin jubilatu zen. Fabrikan sartu aurreko egoera azaltzeko, adibide modura, Arbizun presaka San Juan baino lehen ate bat paratzeko eskatu zioten lanaren kasua azaltzen du, lana egin eta kobratu ez.

39. Lehenengo autoak

- **Erref**: ETX-010/045
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 01:37:47. **Bukatu**: 01:40:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Nafarroako lantegiak » Sakanako lantegiak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
INASAra lanera Joselitoren autoan joaten ziren “Once ligero” delako batean.

Baina lehenago ere biraderaz martxan jartzen ziren autoak ezagutu zituen. Pasadizo bat kontatzen du, kotxe bat martxan jartzen hasi zen txoferra eta kotxea martxan jarri eta abiatu zen txoferrik gabe eta besteak barruan; azkenean, Manuelek salto egin behar izan omen zuen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-24

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com